

Kiekvieną sekundę milijonai žmonių naršo internete darbo, asmeniniais, pramogų ar kitais tikslais. Tačiau retas iš jų susimąsto, kiek asmeninės informacijos, naršydamas ar apsipirkinėdamas internete, atskleidžia kitiems. Tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje jau ne kartą buvo pavogti asmeniniai duomenys, nuo to nukentėjo daug žmonių. Tai tik įrodo, kad asmeninius duomenis turime akylai saugoti. Pasitikrinkime, ar tikrai darome viską, kad mūsų asmeniniai duomenys būtų saugūs?

Kodėl reikia saugoti savo asmens duomenis?

Pasak Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VILNIUS TECH) Infrastruktūros skyriaus vedėjo Justino Rastenio, asmens duomenų apsauga yra nusakoma įstatymiškai. Lietuvoje galioja Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR), o įstatymų galiojimu, įteisinimu turi pasirūpinti tam tikros paslaugos tiekėjas.

Jis taip pat pabrėžia, kad kiekvienas portalas ar paslaugos tiekėjas turi jų laikytis ir savo sistemą apsaugoti nuo duomenų paviešinimo arba pavogimo.

Informacinių technologijų ir sistemų centro vadovas Paulius Nomgaudas atkreipia dėmesį, kad asmeninius žmonių duomenis turi saugoti kiekviena institucija. Universitetas taip pat yra duomenų valdytojas, saugantis darbuotojų bei studentų duomenis.

„Svarbu pabrėžti, kad patys žmonės taip pat turi saugoti savo asmeninius duomenis. Bet kai juos kažkam pateikia, automatiškai įpareigoja instituciją ar kitą žmogų juos saugoti. Pavyzdžiui, elektroninėje parduotuvėje suvedę savo asmens duomenis, įpareigojate parduotuvę juos saugoti“, – sako P. Nomgaudas.

J. Rastenio teigimu, asmens duomenis reikia saugoti tam, jog jie nebūtų pavagiami, jais negalėtų naudotis tretieji asmenys ir įvykdyti nusikalstamos veiklos.

Kokie duomenys negali būti viešinami?

Asmens duomenimis laikomi visi duomenys apie žmogų – plaukų spalva, batų dydis, religija, vardas, pavardė, gimimo data. Ypač – informacija, susijusi su medicina. Ji yra itin jautri.

„Dabar itin populiariu įdėjus skelbimą, kad parduodi butą, nufotografuoti kiemą su jame esančiais automobiliais. Tai pamatę automobilių savininkai rašo pareiškimus, kad yra paviešinti jų asmens duomenys. Net ir viešoje aikštelėje stovintis automobilis nėra viešas

dalykas, jis yra privatus“, – pabrėžia J. Rastenis.

Banko sąskaitos numeris, asmens kodas, paso numeris, socialinio draudimo numeris – taip pat jautrūs duomenys, kurie neturi būti viešinami.

Kaip apsaugoti asmeninius savo duomenis?

Pirmiausia VILNIUS TECH Infrastruktūros skyriaus vedėjas rekomenduoja kurti socialinių tinklų paskyras su savo asmeniniais paštais, o gal net geriau, pavyzdžiui, antrais asmeniniais paštais. Tokiu atveju, įvykus asmens duomenų vagystei, ji negalėtų plisti toliau.

„Daugelis žmonių, naudodami savo darbo el. pašto adresą registruojasi įvairiose sistemose, naudoja tuos pačius slaptažodžius. Labai svarbu atskirti darbą ir asmeninį gyvenimą. Šiandien nėra labai populiaru, bet net neabejoju, kad ateityje išpopuliarės – turėti dar vieną el. paštą socialiniams tinklams ar mažai populiarioms elektroninėms parduotuvėms“, – pasakoja J. Rastenis.

Antra – P. Nomgaudas taip pat atkreipia dėmesį, kad šiuo metu yra teikiama paslauga – galima susikurti el. pašto dėžutę dešimčiai minučių.

„Jeigu jūsų primygtinai reikalauja prisijungti, bet žinote, kad tai pirmas ir paskutinis kartas, galite pasinaudoti šia paslauga. Gausite sugeneruotą el. pašto adresą, dėžutę laikina, po kurio laiko išsitrina automatiškai“, – teigia Informacinių technologijų ir sistemų centro vadovas.

Trečia – Norint apsaugoti savo asmeninius duomenis apsipirkinėjant internete ar atliekant įvairius bankinius pavedimus, reikia tikrinti tuos puslapius. Jeigu nepavyksta rasti daugiau jokios informacijos apie tam tikrą puslapį, geriau tą dieną jame nieko nepirkti, palaukti kelias dienas, paieškoti daugiau informacijos.

„Bankinius pavedimus užsienio portaluose rekomenduojama atlikti naudojantis saugiomis platformomis, pavyzdžiui, „PayPal“. Atsargiai atlikti pavedimus, kuriuose reikalaujama tik suvesti kreditinės duomenis. Bankai turi apsaugą – kad galima įsijungti ir internetinės prekybos apsaugą, kiekviena kartą apsiperkant reikės prisijungti prie banko. Taip pat – atsiskaitinėti naudojantis kreditine kortele, o ne diabetine“, – pasakoja J. Rastenis.

Kaip sugalvoti tinkamą slaptažodį?

Saugus slaptažodis nebūtinai turi būti sudėtingas, bet turi būti ilgas. Jis turėtų susidaryti mažiausiai iš dvylikos simbolių. Jeigu nutinka taip, kad slaptažodis vis dėl to per trumpas,

paprasta rekomendacija – jį pakartoti du kartus ir tuomet simbolių bus užtektinai. Dauguma internetinių svetainių reikalauja, kad slaptažodis susidėtų iš specialių simbolių – didžiųjų ir mažųjų raidžių ir skaičių.

„Kurdami slaptažodžius galite naudoti tam tikras frazes, kurios tarpusavyje nėra susijusios. Pavyzdžiui, arklys šį vakarą turi išgerti vaistus. Aš dažnai naudoju šią frazę – koks gražus oras lauke, tik ją suvedu truputį kitaip: *k0ks gr@=us 0ras lauk3*. Ilgas tekstas, devyniolikos simbolių, jį nulaužti užtruktų du milijardus metų“, – teigia J. Rastenis.

Tačiau patariama nenaudoti savo ar mamos mergautinių pavardžių, vaikų vardų, gimimo datų, adresų, telefono numerių, nes tai yra pirmieji slaptažodžiai, kuriuos bus bandoma jus nulaužti. Svarbu nepamiršti, kad slaptažodį reikia nuolatos keisti. Rekomenduojama – kas pusę metų.

